

4. Sensornoe vospitanie v detskom sadu: Posobie dlya vospitateley / pod red. N. N. Podd'yakova, V. N. Avanesovoy. – [2-e izd.]. – М.: Prosveschenie, 1981. – 192 s.
5. *Suhomlinskiy V. O. VibranI tvori v 5-ti t. / V. O. Suhomlinskiy. – К.: Rad. Shkola, 1976.*
6. Hudozhestvennoe tvorchestvo v detskom sadu / pod red. N. A. Vetluginoy. – М.: Prosveschenie, 1974. – 170 s.

BILA I. N. ACTIVATION OF CREATION PERCEPTION DURING THE CHILDHOOD STAGES. Formation of sensory experience, observation, perceptual actions to stimulate the emergence of creative phenomena of perception is an important task at the stage of childhood. Amplification of mental development of the child by expanding it's multifaceted educational experience relevant with sensitive preschool age.

In childhood it is important to fill children's lives with impressions, to create favourable conditions for deeper exploitation of surrounding, to form the skill to see the features of objects, phenomena, their correlation, to urge on seeing of new, to encourage children's natural aspiration for researching of qualities and characteristics of different materials, to experiment, to invent.

Formation of preschool children's perceptive experience, attendance of their development provides support and aspiration of cognitive, research activity, creation of developing surrounding, which is favorable to activation of cognition, development of sensory experience, perceptive actions, creative observance, is a condition of creative activity aesthetization. Immediate perception, observation, widening of children's sensory experience, memory with new images provides the basis of their thinking actions, formation of judgments, discources, and development of their creative activity.

Effective form, means of preschool children's sensory sphere development, stimulation of their creative perception, is the system of creative tasks, which provides the support and encouragement of cognitive, research activity and fully satisfy psychological needs of this age.

The use of creative tasks gaming, complex of conditions and developmental techniques provide targeted activation of sensory-perceptual, thinking processes of children, formation of their sensory experience during world creative vision.

Keywords: preschool child, creative perception, motivation.

Отримано: 24.07.2014

УДК 159.955

Ваганова Наталія Аркадіївна

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СЮЖЕТНИХ КАРТИН ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ваганова Н. А. ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СЮЖЕТНИХ КАРТИН ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. У статті представлено результати дослідження психологічних особливостей творчого сприймання дошкільниками сюжетних картин. Показано, що розвиток художнього сприймання у дошкільному віці відбувається за декількома напрямом: розвиток естетичного сприймання, формування естетичних почуттів та розвиток здібності до інтерпретації картин, розумінню зображеного. У процесі активної пізнавальної діяльності сприймання набуває цілеспрямованого, творчого характеру і передбачує обов'язкове отримання нової інформації, яке залежить від того, наскільки суб'єкт зберігає здібність бачити індивідуальні відмінності в об'єктах. У більшості випадків починає домінувати узагальненість, схематичність, стереотипність сприймання, тому важливо спеціально вчити сприйманню, так як без навчання цей процес зберігає злитність, неточність,

синкретичність. Наприкінці дошкільного віку сприймання характеризується такими властивостями як: предметність, цілісність і осмисленість; сприймання стає цілеспрямованим процесом, у якому виділяються довільні дії – розгляд, пошук, від схематичного, нерозчленованого воно переходить до цілісного цілеспрямованого спостереження. У процесі навчання дошкільники активніше і усвідомленіше сприймають картину, встановлюють взаємозв'язок між фактами, порівнюють, виділяють головне, істотне; у них розвивається вміння інтерпретувати малюнки, достатньо складні за композицією, розглядати їх послідовно і детально, давати правильні пояснення, якщо сюжет картини не виходить за рамки їхніх знань, життєвого досвіду.

Ключові слова: творче сприймання, перцептивна діяльність, пізнавальна активність, суб'єкт, предметність, цілісність, структурність сприймання, розуміння, нова інформація, інтерпретація картин, дошкільний вік.

Ваганова Н. А. ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ СЮЖЕТНЫХ КАРТИН ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. В статье представлены результаты исследования психологических особенностей творческого восприятия дошкольниками сюжетных картин. Показано, что развитие художественного восприятия в дошкольном возрасте происходит по нескольким направлениям: развитие эстетической восприимчивости, формирование эстетических чувств и развития способности к интерпретации картин, пониманию изображенного. В процессе активной познавательной деятельности восприятие приобретает целенаправленный, творческий характер и предполагает обязательное получение новой информации, которое зависит от того, насколько субъект сохраняет способность видеть индивидуальные особенности в объектах. В большинстве случаев начинает доминировать обобщенность, схематичность, стереотипность восприятия, поэтому важно специально учить восприятию, так как без обучения этот процесс сохраняет слитность, неточность, синкретичность. В конце дошкольного возраста восприятие обладает следующими свойствами: предметностью, целостностью и осмысленностью; восприятие становится целенаправленным процессом, в котором выделяются произвольные действия – рассматривание, поиск, от схематического оно переходит к целостному целенаправленному наблюдению.

Ключевые слова: творческое восприятие, перцептивная деятельность, познавательная активность, субъект, предметность, целостность, осмысленность восприятия, понимание, новая информация, интерпретация картин, дошкольный возраст.

Постановка проблеми дослідження. Актуальною проблемою сучасної психологічної науки є подальше вивчення перцептивних процесів та проведення емпіричних досліджень щодо проблематики творчого сприймання, зокрема особливостей сприймання художніх інформаційних структур.

Завданням нашої публікації є вивчення та аналіз особливостей сприймання та інтерпретації сюжетних картин дошкільниками.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Зорове сприймання є одним з основних засобів безпосереднього пізнання предметів і явищ оточуючої дійсності і має свою специфіку формування у дошкільному віці. Як пізнавальний процес характеризується: цілісністю (узагальнене уявлення, «модель об'єкту» – зоровий образ, який зберігається в пам'яті і являється еталоном для подальшого усвідомленого сприймання); усвідомленістю (сам акт сприймання є процесом зіставлення з тим, що зберігається в пам'яті, з вже наявним знанням щодо даного об'єкту); вибірковістю і установкою (вибірковість і установка в зоровому сприйманні, як і в будь-якому іншому, виступають також властивостями даного процесу).

М. М. Волков, експериментально досліджуючи особливості сприймання малюнка, визначає свою концепцію активного творчого «зорового» сприймання, суть якої розкриває в наступних положеннях: а) конкретне сприймання ніколи не є пасивним спогляданням. Воно включене в практику, а тому в нього входять порівняння, зіставлення, оцінки, судження; б) сприймання не зводиться до пасивного споглядання образу, воно охоплюється цілою низкою окремих зорових оцінок або зорових суджень і уточнюється з їх допомогою; в) сприймання завжди активне і вибіркове і потребує багатьох активних дій з боку суб'єкта [3, с. 47-48].

При такому підході сприймання виступає як «живий» процес, що розгортається і збагачується у часі, і як процес постійного вичерпання все нового і нового змісту із спочатку достатньо сумарних і мало визначених образів, а адекватність відображення в образах сприймання обов'язково припускає активність суб'єкта, яка розкривається і як чисто пізнавальна для з'ясування форми і просторових відносин предметів, і як рухова – переміщення лінії погляду за предметами.

Досліджуючи особливості сприймання дошкільниками малюнків, В. С. Мухіна показала, що розвиток процесу сприймання в дошкільному віці відбувається за трьома напрямками: по-перше, змінюється відношення до малюнка як до відображення дійсності, по-друге, розвивається вміння правильно співвідносити малюнок з дійсністю, бачити саме те, що на ньому зображене, і, нарешті, удосконалюється інтерпретація малюнка, розуміння його змісту. У своєму вмінні сприймати картину дитина проходить декілька етапів: спочатку вона лише називає, перераховує окремі предмети, зображені на картині, дає коротку їх характеристику; потім починає більш повно, точно і образно характеризувати зображене, використовуючи для цього різні виразні засоби [7].

Дослідження Т. О. Гіневської показало, що сприймання сюжетних картинок дитиною дошкільного віку є складною дією, але як і всяка дія, може бути спеціально організована і може приводити до адекватного результату, зокрема на основі словесних вказівок. Так, Т. О. Гіневська встановила, що у процесі сприймання картинок дітьми можуть бути виділені два істотні моменти, а саме: смисловий центр, його зміст і структурний центр малюнка, який може мати другорядне значення, але вибирається дитиною завдяки своєму розміщенню, кольору або формі. Взаємовідношення цих моментів має істотне значення для організації процесу сприймання малюнка дітьми, а основною умовою для найбільш адекватного сприймання і, отже, для розуміння малюнка, є така його композиція, при якій окремі компоненти підпорядковані одному структурно-смисловою центру. При розведенні в композиції малюнка смислового і структурного центрів останній, визначаючи процес сприймання, набуває для дитини самостійного значення, що і приводить до неправильної інтерпретації. Таким чином, композиція малюнка обумовлює його адекватне або неадекватне розуміння дитиною.

Дослідниця також показала, що процеси сприймання зазнають у дошкільному віці ті ж зміни, що і довільні рухи: вони стають регульованими, керо-

ваними процесами і впродовж дошкільного віку виділяються в самостійні довільні дії, усередині яких починають формуватися особливі способи спостереження, розгляду, пошуку.

Г. Т. Овсепян, досліджуючи також особливості сприймання дошкільниками малюнків, вивчала питання про залежність форм сприймання від змісту картинок і показала, що окремі стадії сприймання у однієї і тієї ж дитини можуть співіснувати в залежності від змісту сприйманого. Так, пропонуючи дітям дошкільного віку картинки різного змісту (з складними і простішими, а також з близькими дітям сюжетами і не дуже), вона виявила, що ускладнення змісту картинок вносило зміни до дитячих розповідей. Іноді розповіді у деяких дітей зводилися до простого перерахування або опису. Якщо сюжет малюнка близький дитині, він може достатньо детально про нього розповісти, якщо ж незнайомий, переходить до перерахування окремих фігур, предметів. Так, молодші дошкільники не може охопити і осмислити композицію, яка включає багато фігур, предметів, вони відволікаються від змісту, починають фантазувати, «зачепившись» за якусь окрему деталь. У старшому дошкільному віці діти вже в змозі інтерпретувати малюнки, достатньо складні за композицією, розглядати їх послідовно і детально, давати правильні пояснення, якщо сюжет картинки не виходить за рамки їхніх знань, життєвого досвіду [9, с. 206-208].

Таким чином, інтерпретація сюжетних малюнків, розуміння змальованих на них ситуацій, подій залежать як від правильності сприймання, так і від характеру зображеного сюжету – його складності для дитини, доступності її розумінню. Повнота і змістовність сприймання картини, якість дитячих розповідей, значною мірою, обумовлюються також бесідою в процесі її розгляду, яка має включати питання причинно-наслідкового характеру і питання, що вимагають від дітей відповідей-описів об'єктів, дій; відповідей-роздумів, які спонукають порівнювати і зіставляти факти, робити висновки та будувати свої припущення.

Виклад основного матеріалу. Проведені дослідження показують, що процес сприймання в дошкільному віці набуває характеру осмисленої, керованої дії, що має свої особливі цілі і засоби для їх здійснення. При цьому на ранніх ступенях свого розвитку, воно виступає як зовні організований процес.

Для дітей дошкільного віку характерна якісна своєрідність змісту сприймання, яка визначається перш за все обмеженістю дитячого досвіду, недостатністю систем тимчасових зв'язків, неточністю вироблених раніше диференціювань. Неповнотою дитячого досвіду, зокрема, пояснюється і те, що при сприйманні малюнків маленькі діти часто обмежуються перерахуванням і описом окремих предметів або їх частин і їм важко пояснити їх значення в цілому. Для дошкільників характерна мала деталізованість сприймань і їх велика емоційна насиченість. Маленька дитина, перш за все, виділяє блискучі і рухомі предмети, незвичайні звуки і запахи, тобто все, що викликає її емоційні і орієнтовні реакції. Внаслідок недостатності досвіду вона ще не може відрізнити істотні особливості предметів від другорядних, а така особливість пізнавальної діяльності як недостатнє розмежування суттєвих та

несуттєвих ознак, синкретичність мислення, нечітке та «розмите» сприймання загального та увага до несуттєвих ознаках, фактично призводить до відсутності у дітей пошуку зв'язків у новому матеріалі. Діти звертають увагу на відоме, знайоме, у них спостерігається тенденція «скидати» те, що незрозуміле, ігноруючи часом важливі смислові моменти, спрощуючи або, навпаки, нагромаджуючи непотрібними деталями новий матеріал. Саме уява, а в старшому дошкільному віці з'являється вже творча, виступає компенсуючим засобом, долаючим недосконалість мислення та обмеженість досвіду дітей.

У процесі активної пізнавальної діяльності дітей зорове сприймання набуває цілеспрямованого, планомірного, осмислюючого характеру і може переходити в самостійний процес спостереження. На різних стадіях розвитку спостереження змінюється зміст, доступний для інтерпретації, глибина пізнавального проникнення в нього та складність самої композиції, яка може бути схоплена в цілому, в єдності і взаємозв'язку всіх її частин. Так, на першому ступені в розвитку спостереження у дітей, при обмеженості їхнього досвіду і знань, інтерпретація ґрунтується ще не стільки на зв'язках і причинно-наслідкових залежностях між явищами, скільки на їх подібності. По мірі розширення знань і розвитку мислення, разом з уподіблюючою розвивається більш складна інтерпретація, яка виходить із зовнішніх, чуттєвих даних властивостей, зв'язків, відносин. Нарешті, третій ступінь в розвитку спостереження утворює інтерпретація за умовисновком, яка розкриває вже абстрактні, чуттєво не дані, внутрішні властивості предметів і явищ в їх істотних взаємозв'язках [8, с.108-114].

Розвиток сприймання характеризується, таким чином, не тільки зміною його обсягу й осмисленості, а й перебудовою самого способу сприймання, який дедалі більш удосконалюється. Завдяки включенню мислення в акт сприймання вже на рівні чуттєвого пізнання здійснюється осмислення і первинне узагальнення. Діяльність тлумачення, інтерпретації включається в кожне «осмислене» сприймання. Спочатку, на стадії уподіблюючої інтерпретації, дитина віддається до першої, більш менш випадково виниклій у неї інтерпретації, потім починає з'являтися переосмислення окремих моментів або всієї ситуації в цілому. Нарешті, на самих вищих ступенях дитина навчається свідомо перевіряти інтерпретації, тлумачення, що виникають у неї від сприйманого в результаті більш менш систематично організованого спостереження.

Розглянемо тепер більш детально психологічні особливості сприймання сюжетних картин дітьми дошкільного віку від 3 до 6-7 років.

Як було вище зазначено, дошкільники у своєму умінні сприймати і інтерпретувати сюжетні картинки проходять декілька етапів: спочатку вони лише називають, перераховують окремі предмети, зображені на картині, дають коротку їх характеристику; потім починають більш повно, точно і образно характеризувати зображене, використовуючи для цього різні виразні засоби; під впливом навчання змінюється характер сприймання картини, коли діти не тільки називають зображене (приблизно у 3 роки), а й намагаються вже описати і пояснити зміст картини (5-7 років).

Почнемо з молодшого дошкільного віку. Так, для дітей 3-3,5 років сюжетна картинка є ефективним засобом пізнання навколишньої дійсності. Сприймання, і як діяльність, і як психічний процес, розвивається дуже рано і рівень його розвитку у молодших дошкільників вже достатній, щоб було можливе здійснення сприймання нескладних репродукцій, картин, ілюстрацій. Трирічна дитина може сприймати зміст картини, де персонажі об'єднані одним або двома-трьома однорідними діями, але їй ще важко відрізнити істотне від неістотного, головне від другорядного. Взагалі, слід сказати, що молодші дошкільники намагаються пізнати й отримати знання про властивості предметів не стільки за допомогою сприймання, скільки за допомогою безпосередніх практичних дій з цими предметами; сприймання поєднується у них з практичними діями і вони як би допомагають один одному. Тому краще всього на картині з сюжетним змістом сприймаються об'єкти, що діють, оскільки функціональні ознаки мають для дітей найбільшого значення, тому й процес розгляду слід супроводжувати короткими образними визначеннями не тільки самого предмету, але і його дій, що надасть можливість дитині краще запам'ятати предмет і самостійно розповісти про нього. Для активізації сприймання й мислення дітей при розгляді картини обов'язкові запитання про те, що робить персонаж, про його місцеположення: відповідаючи на ці питання, дитина не тільки описує дії, але й намагається пояснити, більше розповісти про них.

У середньому дошкільному віці (приблизно від 4 до 5-ти років) дитина вже досить добре сприймає художні сюжетні картинки, наприклад, ілюстрації до казок, оповідань. Вона осмислює, хоч і фрагментально, сюжет, розповідає про те, що зображено на картинці, дає свої оцінки. Зорове та інші види сприймання супроводжуються у дитини вже поясненнями, оцінними думками. Так, якщо на одному малюнку предмет зображений художньо, виписані всі його деталі, а інший намальований схематично, діти віддають перевагу першому малюнку і обґрунтовують чому.

В старшому дошкільному віці у дітей збагачуються і систематизувалися знання про навколишню дійсність, розвивається спостережливість, поглиблюються відчуття, удосконалюється образотворча техніка. Старший дошкільник вже має деякий досвід сприймання образів, йому зрозумілі прості ілюстрації, нескладні репродукції. Рівень психічного розвитку дитини дозволяє їй наочно представити ті конкретні предмети, явища, які описуються у творах мистецтва, естетично їх оцінити, тому в старшому дошкільному віці вже проводиться спеціальна підготовка до сприймання художніх картин: дітям пропонують запитання, бесіди, а також слухання музики, читання поезії, художніх творів тощо. Так, наприклад, при ознайомленні дітей з поетичним твором, в якому описаний знайомий дітям художній образ або нескладна картина природи, можна одночасно демонструвати яскраву ілюстрацію до нього. В старшому дошкільному віці роль ілюстрації до твору значно змінюється: дітям вже доступний розгляд не однієї, а двох-трьох ілюстрацій або репродукцій, причому можливо використовувати не тільки безпосередньо ілюстрації до тексту, але й репродукції з картин, що допомагають осмислити літератур-

ний твір, його виразні і образотворчі засоби. Така комплексна дія емоційних, зорових і слухових образів сприяє розвитку у дітей естетичного сприймання, відчуттів, естетичного смаку, уподобань та естетичних оцінок.

Провідним прийомом при розгляді картини є питання до дітей. Так, дослідження показали, що сприймання істотно змінюється залежно від постановки питань до дітей за змістом картини, наприклад, на питання «Що намальоване?» діти відповідають перерахуванням, перелічуванням будь-яких зображених предметів (важливих і другорядних) і в будь-якому порядку. На питання «Що роблять?» намагаються описувати зображене, розкрити функціональні зв'язки (тобто дії), а на питання «Про що?» намагаються зрозуміти зображене і дати свої тлумачення. Зрозуміти настрій картини допомагають такі питання: «Весела ця картина або сумна? Чому художник так назвав свою картину?». Різноманітні питання сприяють розумінню задуму художника, допомагають дітям зрозуміти суть картини, основну її тему, «по-новому» поглянути на картину: не механічно відзначати на ній все зображене, а намагатися побачити головне, цікаве з точки зору дитини.

Кращому сприйманню картини сприяють також завдання на відтворення деяких зображених на ній моментів. Так, основним завданням може бути заохочення прагнення дитини побачити картину «по-своєму» і розповісти про неї – для цього слід передбачити такі питання, які допоможуть дитині побачити в картині щось несподіване, дивовижне, дозволить висловити своє враження, відчуття. Ставлячи запитання (або кілька запитань), слід підводити дитину до встановлення різних зв'язків між предметами, серед яких першочергове значення мають просторові зв'язки: розміщення предметів, пози людей тощо. Через просторові зв'язки розкриваються логічні зв'язки між предметами, що дає дитині змогу сприйняти сюжетний малюнок як єдине ціле.

Висновки. Аналіз психолого-педагогічних досліджень (Н. А. Ветлугіна, Т. О. Гіневська, Н. М. Зубарьова, Г. С. Костюк, О. О. Мелік-Пашаєв, В. О. Моляко, В. С. Мухіна, Г. Т. Овсепян, С. Л. Рубінштейн, Є. О. Фльоріна, П. М. Якобсон та ін.) та результатів нашого дослідження [1, 2] дозволив зробити наступні висновки:

1. Необхідність використання творів образотворчого мистецтва в роботі з дошкільниками обумовлена їх величезною пізнавальною і естетичною цінністю: розгляд картин великих майстрів сприяє розвитку у дітей художнього сприймання, естетичного смаку, естетичних відчуттів і інтересу, виразності дитячої мови, загалом підвищується культура сприймання і пізнавальна творча активність дітей. Підбираючи картини для ознайомлення дітей, враховуються їх художні особливості, доступність для дитячого сприймання як за змістом, так і за образотворчими засобами.

2. Організоване розглядання картин є формою вправління дітей дошкільного віку в спостереженні: вони вчать послідовно, цілеспрямовано сприймати не тільки картини, а й явища навколишнього життя, виділяти їх істотні ознаки, узагальнювати, набувати нових, глибших знань про навколишнє. У процесі сприймання такого складного об'єкта, яким є сюжет на картині, виразно виступають діалектичні відношення частин і цілого, аналізу і

синтезу, споглядання і мислення. Для розуміння змісту малюнка, який сприймають, суттєву роль відіграє його назва, як узагальнене формулювання основної ідеї картини (синтез). Назва спонукає дитину знову до докладнішого її розглядання (поглиблений аналіз). Така розумова діяльність забезпечує тривале збереження образу, що склався, і його подальше використання дітьми в різних видах практичної і художньої діяльності.

3. Сприймання дітьми дошкільного віку картин у цілому ще поверхневе і недосконале, дошкільники не завжди вміють правильно «читати» зображення, розуміти його сенс, співвідносити його з образами реальної дійсності, передавати своє особистісне відношення до зображеного. Залежно від підготовки дітей, їх інтелектуального розвитку, від близькості і глибини розуміння зображеного на картині, діти по-різному описують картини. Чим старше діти, тим яскравіше і багатша їх уява, тим цілісніше і цікавіше їх розповіді з використанням порівнянь, епітетів, дієслів. Діти так само по-різному емоційно реагують на образотворчі засоби, проявляють відношення до зображеного, виражаючи позитивні емоції: радість, здивування, захоплення.

4. Молодші дошкільники ще не можуть охопити і осмислити композицію, що включає багато фігур, предметів. При розповіді вони відволікаються, обмежується простим перерахуванням зображених фігур, предметів, або починають вигадувати, фантазувати, «зачепившись» за якусь окрему деталь. У процесі навчання дошкільники активніше і усвідомленіше сприймають картину, встановлюють взаємозв'язок між фактами, порівнюють, виділяють головне, істотне, надають свої пояснення; у них розвивається вміння правильно співвідносити малюнок з дійсністю, бачити саме те, що на ньому зображене, удосконалюється розуміння змісту малюнка.

5. У старшому дошкільному віці діти вже в змозі інтерпретувати малюнки, достатньо складні за композицією, розглядати їх послідовно і детально, давати правильні пояснення, якщо сюжет картини не виходить за рамки їхніх знань, життєвого досвіду. Діти старшого дошкільного віку здатні до елементарної естетичної оцінки художнього образу, до усвідомлення деяких естетичних засобів, у них з'являються стійкі переваги до конкретних творів і певних жанрів, виразно виявляється прагнення до самостійної художньої творчості. Діти починають не тільки бачити, але й усвідомлювати первинні естетичні якості у художніх творах, у них формується інтерес до красивого в навколишньому житті і в мистецтві, до різних видів художньої і ігрової діяльності. Використання творів образотворчого мистецтва сприяють розвитку у дітей естетичного смаку, естетичних відчуттів, виразності мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ваганова Н. А. Психологічні особливості сприймання старшими дошкільниками картин // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. В.О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 6. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. – С. 46-51.
2. Ваганова Н. А. Як діти старшого дошкільного віку сприймають і розуміють картини різного жанру // Обдарована дитина. – 2009. – № 8. – С. 14–20.
3. Волков Н. Н. Восприятие предмета и рисунка / Н. Н. Волков. – М., 1950. – 480 с.

4. Костюк Г. С. Поняття про сприймання / Г. С. Костюк // Психологія. – К.: Радянська школа, 1961. – С. 147-177.
5. Мелик-Пашаев А. А. Психологические основы художественного развития // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 4. – Ж.: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2008. – С. 161-169.
6. Моляко В. О. Концепція творчого сприймання // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць / За ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 5. – Ч. I. – Ж.: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 7-14.
7. Мухина В. С. Восприятие рисунка / В. С. Мухина // Детская психология. – М.: Просвещение, 1985. – С. 236-238.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 765 с.
9. Эльконин Д. Б. Развитие ощущений и восприятий // Детская психология. – М.: «Академия», 2006. – С. 199-208.
10. Якобсон П. М. Психология художественного восприятия / П. М. Якобсон. – М.: «Искусство», 1964. – 88 с.

SPYSOK VYKORYSTANYH DZHEREL

1. Vahanova N. A. Psykholohichni osoblyvosti sprymannia starshymy doshkilnykamy kartyn // Aktualni problemy psykholohii: Problemy psykholohii tvorchosti: Zb. nauk. prats / Za red. V. O. Moliako. – Т. 12. – Вуп. 6. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. – S. 46-51.
2. Vahanova N. A. Yak dity starshoho doshkilnoho viku sprymaiut i rozumiut kartyny riznoho zhanru // Obdarovana dytyna. – 2009. – № 8. – S. 14-20.
3. Volkov N. N. Vospryiatye predmeta y rysunka / N. N. Volkov. – М., 1950. – 480 с.
4. Kostyuk H. S. Ponyattya pro sprymannya / H. S. Kostyuk // Psykholohiya. – К.: Radyans'ka shkola, 1961. – S. 147-177.
5. Melyk-Pashaev A. A. Psykholohycheskye osnovy khudozhestvennoho razvytyia // Aktualni problemy psykholohii: Problemy psykholohii tvorchosti: Zb. nauk. prats / Za red. V. O. Moliako. – Т. 12. – Вуп. 4. – Zh.: Vyd-vo ZhDU imeni I. Franka, 2008. – S. 161-169.
6. Moliako V. O. Kontseptsiiia tvorchoho sprymannia // Aktualni problemy psykholohii: Problemy psykholohii tvorchosti: Zb. nauk. prats / Za red. V. O. Moliako. – Т. 12. – Вуп. 5. – Ч. I. – Zh.: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2008. – S. 7-14.
7. Mukhyna V. S. Vospryiatye rysunka / V. S. Mukhyna // Detskaia psykholohyia. – М.: Prosveshchenye, 1985. – S. 236-238.
8. Rubynshteyn S. L. Osnovy obshchey psykholohyy / S. L. Rubynshteyn. – SPb.: Pyter Kom, 1999. – 765 s.
9. Elkonyn D. B. Razvytye oshchushchenyi yvospryiatyi // Detskaia psykholohyia. – М.: «Akademyia», 2006. – S. 199-208.
10. Iakobson P. M. Psykholohyia khudozhestvennoho vospryiatyia / P. M. Yakobson. – М.: «Yskusstvo», 1964. – 88 s.

Vaganova N. PECULIARITIES OF PERCEPTION AND INTERPRETATION OF PICTURES BY PRE-SCHOOL CHILDREN. In the article the results of investigation of psychological peculiarities of creative perception of pictures by pre-school children are presented. It is shown that development of artistic perception in preschool age is development of aesthetic receptivity, forming of aesthetic senses and development of ability for interpretation of pictures, understanding of represented. It is shown that the perception development at preschool age occurs in a form of development and formation of the perceptual actions, the formation at children of representations about the sensory standards, their learning and using in the practical

and informative activity. In the process of active cognitive activity perception acquires a purposeful, creative character and supposes compulsory receiving of new information that depends on to what extent a subject preserves an ability to see individual peculiarities in the objects. In most cases generality, sketchiness, rigidity of perception starts to dominate, it is important to specifically teach to percept, because without teaching this process preserves continuity, inaccuracy, and syncretism. In the end of preschool age perception possesses following qualities: objectness, integrity and sensibility. Perception becomes purposeful process, in which violent actions are distinguished – consideration, search – from schematic, undifferentiated it passes to integral purposeful observation. In the process of study preschool children more actively and consciously perceive the picture, link the facts, compare, single out the essence, important; they show the development of ability to interpret pictures with sufficiently complex composition, observe them sequentially and in detail, give correct explanations, if the subject of the picture do not go beyond the scope of their knowledge, life experience. In different stages of child's artistic perception development we find such changes: content, accessible for interpretation and the depth of cognitive insight to it, complexity of composition and aesthetic estimation of perceived.

Keywords: creative perception, perceptive activity, cognitive activity, a subject, objectness, integrity and sensibility of perception, understanding, new information, interpretation of pictures, pre-school age.

Отримано: 24.07.2014

УДК 159.9:796.01

Височіна Надія Леонідівна

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ПСИХОКОРЕКЦІЇ У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Височіна Н. Л. АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ПСИХОКОРЕКЦІЇ У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ. Розглянуто сучасні методи і прийоми психологічної підготовки спортсменів до змагань. Визначено основні напрями психологічного впливу в залежності від специфіки виду спорту. Запропоновано комплекс психологічного впливу на спортсменів з урахуванням особливостей психічних властивостей особистості. Визначено перспективні напрями розвитку психологічної підтримки спортсменів в умовах тренувальної та змагальної діяльності з метою підвищення ефективності її здійснення.

Ключові слова: психокорекція, психічні властивості особистості, спортивна діяльність.

Высочина Н. Л. АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ ПСИХОКОРРЕКЦИИ В СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. Рассмотрены современные методы и приёмы психологической подготовки спортсменов к соревнованиям. Определены основные направления психологического воздействия в зависимости от специфики вида спорта. Предложен комплекс психологического воздействия на спортсменов с учётом особенностей психических свойств личности. Определены перспективные направления развития психологической поддержки спортсменов в условиях тренировочной и соревновательной деятельности с целью повышения эффективности её осуществления.

Ключевые слова: психокоррекция, психические свойства личности, спортивная деятельность.

Постановка проблеми. Активне дослідження сучасних психотехнологій та використання їх як засобу стимуляції результативності у спортивній